

Salla Rajala

**”MIELUITEN HÄN OLISI TAVALLISEN
HARMAA VIRKAMIES, EIKÄ
KANSAKUNNAN JULKKIS”**

Koronakriisin henkilöityminen asiantuntijoihin Avun,
Iltalehden, Imagen ja Kuukausiliitteen henkilöjutuissa

Informaatioteknologian ja viestinnän tiedekunta

Kandidaatintutkielma

Huhtikuu 2021

TIIVISTELMÄ

Salla Rajala: ”Mieluiten hän olisi tavallisen harmaa virkamies, eikä kansakunnan julkkis”: Koronakriisin henkilöityminen asiantuntijoihin Avun, Iltalehden, Imagen ja Kuukausiliitteen henkilöjutuissa

Kandidaatintutkielma
Tampereen yliopisto
Viestinnän monitieteinen kandidaattiohjelma
Huhtikuu 2021

Tämä kandidaatintutkielma tutkii koronapandemian henkilöitymistä yksittäisiin asiantuntijoihin mediassa.

Tutkielmassa selvitetään, millaiset teemat koronakriisiä hoitavista *Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen* asiantuntijoista Hanna Nohynekistä ja Mika Salmisesta kirjoitetuissa henkilöjutuissa ilmentävät kriisin henkilöitymistä. Aineistona on neljä aikavälillä 31.10.2020–6.3.2021 *Avussa*, *Helsingin Sanomien Kuukausiliitteessä*, *Iltalehdessä* ja *Imagessa* ilmestynyttä henkilöjuttua.

Tutkielman teoreettisen viitekehyksen muodostavat journalismin henkilöityminen, asiantuntijoiden ja virkamiesten valta sekä terveysviestintä.

Metodina käytetään teemoittelua osana laadullista sisällönanalyysiä. Teemoittelun avulla osoitetaan, miten jutuissa toistuvasti esiintyvät teemat korostavat koronapandemian henkilöitymistä yksittäisiin asiantuntijoihin. Aineistosta löydetty teemat ovat yllättävä julkisuus, vastuunkanto ja valtava työmäärä, asiantuntijan omat mielipiteet koronakriisin hoidosta, persoona ja yksityiselämä sekä asiantuntijan valta ja poliittinen paine.

Asiantuntijoista kirjoitetut henkilöjutut voivat kertoa itsessään koronakriisin henkilöitymisestä. Tutkielman tulokset osoittavat tarkemmin, millaiset teemat henkilöjutuissa vahvistavat henkilöitymistä. Aineistosta nousseet teemat todentavat laajempia ilmiöitä, kuten privatisoitumista ja kriisijournalismin henkilöitymistä.

Avainsanat: Journalismin henkilöityminen, virkamiesvalta, terveysviestintä, koronapandemia

Tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin Originality Check -ohjelmalla.

SISÄLLYSLUETTELO

1	JOHDANTO.....	1
2	TEOREETTINEN VIITEKEHYS.....	4
	2.1 Journalismin henkilöityminen	4
	2.2 Virkamiesten ja asiantuntijoiden valta	7
	2.3 Terveysviestintä.....	9
	2.3.1 Terveysjournalismi	9
	2.3.2 Terveystiedon asiantuntijuus mediassa	11
	2.4 Tutkimuskysymys	12
3	AINEISTO JA METODI	14
	3.1 Aineisto	14
	3.2 Metodi: Laadullinen sisällönanalyysi teemoittelun kautta.....	17
4	ANALYYSI JA TULOKSET	19
	4.1 Sisällönanalyysistä löytyvät teemat.....	19
	4.2 Yllättävä julkisuus	19
	4.3 Vastuunkanto ja valtava työmäärä	21
	4.4 Omat mielipiteet koronakriisin hoidosta	23
	4.5 Persoonaa ja yksityiselämä	25
	4.6 Asiantuntijan valta ja poliittinen paine	27
	4.7 Tulokset ja tutkimuskysymykseen vastaaminen.....	29
5	POHDINTA.....	32
6	LÄHTEET.....	34
	AINEISTOLUETTELO	37

1 JOHDANTO

Koronapandemia saavutti Suomen alkuvuodesta 2020 ja alkoi levitä suomalaisten keskuudessa kunnolla saman vuoden maaliskuussa. Maahan julistettiin poikkeusolot 16. maaliskuuta (Valtioneuvosto 2020a) ja valmiuslaki astui voimaan 17. maaliskuuta (Valtioneuvosto 2020b). Siitä lähtien hallitus on pitänyt säännöllisesti tiedotustilaisuuksia, joissa se on kertonut epidemiatilanteesta. Koronapandemia nosti julkisuuden valokeilaan poliitikkojen rinnalle joukon asiantuntijoita, jotka osallistuvat hallituksen ja muiden tahojen tiedotustilaisuuksiin sekä antavat medialle viikoittain lausuntoja. Kirjoittaessani tätä kandidaatintutkielmaa keväällä 2021 koronapandemia on kestänyt jo yli vuoden, ja tänä aikana yksittäisten asiantuntijoiden kasvot ovat tulleet suomalaisille tutuiksi.

Uuden ja tuntemattoman viruksen edessä poliitikot ovat hakeneet päätöksilleen tukea asiantuntijoilta. Valitettavasti asiantuntijakaan eivät ole voineet tarjota varmoja vastauksia, vaan ainoastaan tietoa mahdollisista riskeistä ja skenaarioita taudin etenemisestä. Poliitikot ovat joutuneet tekemään nopeita päätöksiä koronaviruksen leviämisen estämiseksi tietämättä, osoittautuvatko ne myöhemmin yli- tai alimitoitetuiksi taikka sopiviksi. (Parviainen 2020, 6.) Koronakriisin aikana hämmennystä ovat herättäneet muun muassa hallituksen ja viranomaisten eriävät mielipiteet viruksen pysäyttämiseksi tarvittavista toimista. Esimerkiksi Teemu Luukka ihmetteli helmikuussa 2021 Helsingin Sanomien kommentissa, miksi ”*Terveyden ja hyvinvoinnin laitos* (jäljempänä THL) murentaa omaa uskottavuuttaan käyttämällä suosituksiaan hallituksen julkiseen piikittelyyn”. Luukkaa viittaa episodiin, jossa THL suositteli baarien sulkemista pääkaupunkiseudulla, vaikka tiesi, ettei hallituksella ollut lakia, jonka puitteissa se onnistuisi. Tämän takia Luukka tulkitsi THL:n ulostulon kritiikkinä hallitukselle. (Helsingin Sanomat 19.2.2021.)

Mediatekstit vilisevät kriisejä, ja kriisi onkin yksi käytetyimmistä sanoista mediassa. Se on saanut tutkijat kyseenalaistamaan, mikä tekee jostakin asiasta kriisin. (Patrona

2018, 2.) Kriisi ymmärretään yleisesti muun muassa tapahtumana, historian hetkenä, käännekohtana, ongelmana, joukkona haasteita ja paradoksina. Tällä hetkellä tutkijat selvittävät mahdollisuutta uudelleen määritellä kriisi sosiaalisena käytäntönä, joka viittaa kriisien luomiseen. (De Rycker 2018, 34.) Tutkimukset osoittavat, että kriisit ja niiden avainelementit muotoutuvat sosiaalisesti ja tämä tapahtuu osittain mediadiskursseissa, joten media on merkittävä instituutio kriisin tekijöiden joukossa (Emt., 43). Se kehystää tapahtumia tiettyjen kriisikehysten kautta ja näin ollen asettaa päivittäisen uutisagendan sekä tarjoaa konkreettisia vastauksia siihen, kuka kriisistä on vastuussa ja mitä toimia kriisi vaatii. Tällä tavoin media pohjustaa yleisön käsityksiä kriisistä ja sitä, miten yleisö kriisiin reagoi. (Patrona 2018, 6.)

Suomessa THL:n terveysturvallisuusosaston johtaja Mika Salminen on usein edustanut asiantuntijoita koronaviruksesta tiedotettaessa. Salminen on näkyvästi esillä mediassa, ja hänestä on kirjoitettu useampia henkilöjuttuja. Hänet mainitaan nykyään otsikoissa usein jo ilman titteliä yleisen tunnettavuuden takia. THL:n rokotusasioista vastaava ylilääkäri Hanna Nohynek on ollut paljon äänessä mediassa etenkin sen jälkeen, kun koronavirukseen alettiin kehittää rokotteita. Myös Nohynekistä on kirjoitettu useampia henkilöjuttuja ja häntä voidaan pitää yhtenä koronapandemian vakioasiantuntijoista.

Tässä tutkielmassa tarkastelen kriisijournalismin henkilöitymistä yksittäisiin avainhenkilöihin tapausesimerkkinäni henkilöjutut THL:n johtaja Mika Salmisesta ja THL:n ylilääkäri Hanna Nohynekistä. Tarkastelen tapausta journalismin henkilöitymisen ja asiantuntijoiden vaikutusvallan sekä terveystiedon viestinnän kautta. Toisessa luvussa avaan tutkimuksen teoreettisia käsitteitä ja liitän ne tutkimusaiheeseen. Luvun lopuksi esittelen tutkimuskysymyksen. Aineistoni muodostavat neljä henkilöjuttua, jotka on julkaistu *Avussa*, *Helsingin Sanomien Kuukausiliitteessä*, *Iltalehdessä* ja *Imagessa* vuosina 2020–2021. Käytän tutkimuksessani teemoittelua osana laadullista sisällönanalyysiä. Esittelen tarkemmin aineiston ja metodin tutkielman kolmannessa luvussa ja neljännessä luvussa analysoin aineistosta löytyviä teemoja. Luvun lopussa

esittelen tutkimuksen tulokset ja vastaan tutkimuskysymykseen. Viimeisessä luvussa suhteutan tulokseni laajemmin aihepiirin tutkimukseen.

2 TEOREETTINEN VIITEKEHYS

Tässä luvussa esittelen tutkimuksen teoreettisen viitekehysten, jonka muodostavat journalismin henkilöityminen, virkamiesten ja asiantuntijoiden valta sekä terveystiedotus. Luvussa 2.1. esittelen journalismin henkilöitymistä ja avaun *individualisoitumisen* ja *privatisoitumisen* käsitteet. Luvussa 2.2. käsitteelen virkamiesten ja asiantuntijoiden valtaa. Keskityn etenkin siihen, miten kriisit vaikuttavat asiantuntijoiden ja poliitikkojen valta-asetelmaan. Luvussa 2.3. esittelen *terveysviestinnän* ja *terveysjournalismin* käsitteet. Tässä alaluvussa myös avaun enemmän sitä, miten terveyden asiantuntijuutta mediassa kuvataan. Teoreettisen viitekehysten jälkeen esittelen tutkimuskysymyksen.

2.1 Journalismin henkilöityminen

Koronakriisin keulakuvina voidaan poliitikoista pitää etenkin pääministeri Sanna Marinia ja perhe- ja peruspalveluministeri Krista Kiurua. Asiantuntijoista koronakriisistä ovat julkisuudessa puolestaan vastanneet erityisesti THL:n terveysturvallisuusjohtaja Mika Salminen ja ylilääkäri Hanna Nohynek.

Huomion kohdistumista yksittäisiin avainhenkilöihin voidaan selittää journalismin henkilöitymisen kautta. Journalismin henkilöityminen on pitkään jatkunut trendi. Se on aina myös journalistinen valinta, eli toimittajan pitää päättää, mihin hän jutuihinsa keskittyy: yksittäiseen henkilöön vai esimerkiksi organisaatioon, puolueeseen tai johonkin instituutioon. Tutkimuksen mukaan toimittajat valitsevat henkilöityneen näkökulman yhä useammin. (Denner, Koch ja Senger 2020, 4–5.) Median logiikka eli sitä, miten media toimii, määrittelevät vahvasti negatiivisuus, konfliktien rajausta ja henkilöityminen (Karidi 2018, 3). Median logiikka toimii kehyksenä toimittajien työlle ja selittää journalistien toimintaa (Esser ja Strömbäck 2014, 12). Henkilöitymisen taustalla ovat kaupalliset paineet: Ihmisten yksityiset asiat kiinnostavat lukijoita, minkä takia esimerkiksi julkisuuden henkilöiden veloista ja alkoholismista saatetaan kirjoittaa säälimättömästi (Seppänen ja Väliaverron 2012, 47). Henkilöitymistrendi ei rajoitu

pelkästään journalismiin, vaan lisäksi puhutaan politiikan henkilöitymisestä, mikä tarkoittaa, että poliitikoihin kiinnittyy yhä enemmän huomiota heidän edustamiensa puolueiden kustannuksella (Isotalus 2017, 51).

Henkilöityminen koostuu individualisoitumisesta ja privatisoitumisesta.

Individualisoituminen tarkoittaa, että mediassa yksilöistä tulee yhä keskeisempiä instituutioiden ja organisaatioiden kustannuksella. Individualisoituminen jakautuu edelleen kahteen ulottuvuuteen. Ensinnäkin yksilöt ovat yleisesti enemmän esillä mediassa ja toiseksi lisääntynyt huomio kohdistuu erityisesti johtajiin.

Privatisoitumisella puolestaan viitataan siihen, että valtaapitävät ihmiset kuvataan mediassa yksityishenkilöinä esimerkiksi kertomalla heidän luonteenpiirteistään tai harrastuksistaan. (Denner, Koch ja Senger 2020, 4–5.) Privatisoituminen voidaan jakaa henkilöpiirteiden korostamiseen ja yksityiselämän paljastamiseen. Yksityiselämään kuuluvia asioita ovat henkilön perhe, vapaa-ajanvietto, rakkauselämä, menneisyys ja lapsuusajan kasvatus. Privatisoituminen on jatkuvasti käynnissä oleva, myös journalismin ulkopuolelle ulottuva, yhteiskunnallinen prosessi. (Denner, Koch ja Senger 2020, 5; Isotalus 2017, 84-85.) Tässä tutkielmassa tarkastelen, miten individualisoituminen ja privatisoituminen näkyvät asiantuntijoista kirjoitetuissa henkilöjutuissa.

Henkilöityminen on sidoksissa tunteisiin, sillä henkilökohtaisten tarinoiden kautta jaettuja tunteita pidetään osoituksena aitoudesta (Wahl-Jorgensen 2019, 66).

Journalistisissa henkilöjutuissa paljastetaan usein henkilöstä jotain, mikä vetoaa tunteisiin. Tämä puolestaan luo henkilöstä aidomman ja helposti lähestyttävämmän vaikutelman. Poliittisen luottamuksen heikentymisen myötä on yhä tärkeämpää, että poliitikot näyttäytyvät äänestäjille uskottavina ja aitoina henkilöinä (Enli, 2015, 128). Ylipäätään mediassa esiintyviltä henkilöiltä vaaditaan aitoutta, jotta yleisön luottamus mediaan säilyy. Nykyään on kova paine näyttää omat tunteet julkisesti. Jos joku haluaa pitää tunteet sisällään, häntä kohtaan saatetaan osoittaa jopa epäluottamusta. (Isotalus 2017, 88.) Vaatimukset aitoudesta ja epävirallisuudesta kannustavat poliitikkoja tunteisiin vetoavaan puheeseen ja oman persoonan paljastamiseen.

Poliitikko on nykyään vaatimusten ristitulessa: Hänen pitää esiintyä vakavasti otettavana ja auktoriteettisena johtajana, joka on kuitenkin samalla yksi kansalaisista. Tämä johtaa niin sanottuihin hybridi-esiintymisiin, jossa poliitikko tasapainoilee auktoriteetin ja autenttisuuden välillä. (Wahl-Jorgensen 2019, 70, 72.)

Hannah Arendtin vuonna 1968 ilmestyneen teoksen *Men in dark times* mukaan henkilöitymisen voima piilee siinä, että sen avulla yksilön kokemus voidaan liittää yhteisesti jaettuihin asioihin. Henkilöitymisen avulla voidaan siis tavoittaa isompi merkitys, joka muuten näyttäytyisi vain epämääräisenä sarjana tapahtumia. (Wahl-Jorgensen 2019, 77.) Koronaviruksen kaltaiset tartuntataudit ovat hankala asia ymmärtää aiheeseen vihkiytymättömälle. Asiantuntijoista tehdyt henkilöjutut ovat nähdäkseni mahdollisuus avata pandemiaa lukijoille: Asiantuntija selittää yksinkertaisesti, mistä kriisissä ja rokotuksissa on kyse. Lisäksi ihmiset voivat peilata asiantuntijoiden arkisia kriisikokemuksia omiinsa.

Journalismin on tutkittu henkilöityvän erityisesti kriiseissä. Dennerin ja kumppaneiden mukaan yritysuisointi henkilöityy vahvemmin kriisien aikana. Kriisissä olevan yrityksen viestintä saattaa henkilöityä esimerkiksi hallituksen puheenjohtajaan. Myös media saattaa keskittyä yrityksen sijaan sitä edustavaan henkilöön. (Denner, Koch ja Senger 2020, 1.) Nähdäkseni tätä teoriaa voidaan soveltaa myös koronapandemiaan. Julkisuuden valokeilaan on noussut tietty joukko asiantuntijoita, joita media säännöllisesti haastattelee. Koronakriisiä koskevan viestinnän asettaminen yksittäisten asiantuntijoiden vastuulle on ollut myös heidän edustamiensa instituutioiden tietoinen päätös. Kriisitilanteissa tarvitaan yksittäisiä henkilöitä, jotka voivat viestiä tilanteesta kansalle ja medialle. Olisi sekavaa, jos esimerkiksi hallituksen tiedotustilaisuuksissa esiintyisi joka viikko eri asiantuntijoita.

2.2 Virkamiesten ja asiantuntijoiden valta

Politiikka toimii yleisesti ottaen niin, että virkamiehet valmistelevat päätökset, jotka poliitikot tekevät. Virkamiehet ja asiantuntijat tekevät valmistelevaa työtä täysipäiväisesti, kun taas kiireisillä poliitikoilla ei riitä asiantuntemusta ja aikaa asioihin seikkaperäisesti perehtymiseen. Tämä selittää virkamiesten vahvaa valtaa suhteessa poliitikkoihin. (Murto 2014, 10.) Virkamiehillä onkin hyvät mahdollisuudet ohjata poliittista toimintaa, mikäli he niin haluavat (Emt., 12).

Valta voi esiintyä vuorovaikutusprosessien institutionaalisenä piirteenä, mutta se voi olla myös strategisen käyttäytymisen keino tulosten saavuttamiseksi (Ruostetsaari 1992, 222). Eero Murto on tutkinut ministerien ja virkamiesten välisiä valtasuhteita Suomessa viime vuosikymmenien aikana. Murron mukaan virkamiesten valta on ensisijaisesti vaikutusvaltaa, jota voidaan pitää vallan erityistapauksena. Se voi perustua henkilön asemaan, toimivaltaan ja informaalisiin tekijöihin kuten taitoihin ja karismaan. Niistä on kyse myös poliitikkojen ja virkamiesten välisissä valtasuhteissa. Max Weber oli jo 1800-luvun lopulla sitä mieltä, että politiikkaa johdetaan merkittävästi julkisuudessa puhutun tai kirjoitetun sanan välityksellä. Mediavälineistön mullistuksen myötä väitteen voidaan nykyään katsoa pitävän erityisen hyvin paikkansa. (Murto 2014, 36–37.)

Eri instituutioiden suhteellisen vaikutusvallan mittaaminen poliittisessa järjestelmässä ei ole yksiselitteistä, koska vaikutusvallalle ei ole yksittäistä mittaria. Käsitys vaikutusvallasta perustuukin enimmäkseen valtaeliitin ja kansalaisten käsityksiin suhteellisesta vaikutusvallasta ja sen muutoksesta. Yleisesti asiantuntijavallan uskotaan kaventaneen edustuksellisten päätöksentekojen valtaa. (Ruostetsaari 1992, 223; 302.) Kyselytutkimusten pohjalta voidaan vetää johtopäätös, että virkamiesten valta Suomessa olisi kasvanut. Toimittajista kaksi kolmasosaa arvioi virkamiesvallan kasvaneen viime vuosikymmeninä. Murto pitää tulosta merkittävänä, koska etenkin politiikan toimittajat ja taloustoimittajat näkevät ministerien ja virkamiesten väliset

valtasuhteet usein hyvin läheltä muun muassa haastattelujen ja yhteisten tilaisuuksien kautta. Virkamiehet puolestaan ovat kyselyyn osallistujista vähiten sitä mieltä, että heidän valta-asemansa on vahvistunut. (Murto 2014, 54–55.)

Yhtenä virkamiesvaltaa lujittavana tekijänä pidetään median asettamia paineita, jotka saavat poliitikot pelkäämään virheiden tekemistä, koska media voi helposti romuttaa poliitikkojen imagon ja uskottavuuden. Virkamiehet voivat käyttää valtaa median kautta esimerkiksi toimimalla ohi ministerin tai vuotamalla keskeneräisiä muistioita tai lakiesityksiä. Asiantuntijoiden etuna on, että politiikkaa pidetään usein likaisena ja asiantuntijavaltaa puhtaana. (Murto 2014, 62–63.) Virkamiehiä koskevat erilaiset yleiset arvot ja periaatteet eli virkamiesetiikka. Siitä huolimatta virkamiehet ovat erittäin heterogeeninen ryhmä. Viitekehysten sisällä merkittävintä on yksittäisen virkamiehen käytös eli se, millainen virkamies henkilönä on. (Emt., 37.)

Virkamiesten vahva valta on Murron mukaan poliittiselle järjestelmälle ongelma, koska virkamiehet eivät kannu poliittista vastuuta toisin kuin poliitikot (Murto 2014, 41–42). Myös koronakriisin hoito on herättänyt kritiikkiä tästä syystä. Keväällä 2020 syntyi kohu, kun *Ilta-Sanomien* entinen vastaava päätoimittaja Tapio Sadeoja kirjoitti kommentin *Mika Salminen – mies, jota kukaan ei haluaisi nähdä* (Ilta-Sanomat 5.5.2020). Sadeoja kritisoi kommentissa Salmisen merkittävää valtaa kriisin hoidossa. Hän piti ongelmallisena etenkin sitä, että henkilöllä, jota ei ole valittu valtaan vaaleilla, on merkittävä asema kansakohtaa uhkaavan kriisin hoidossa.

Vaikuttaa siltä, että virkamiesten asema korostuu kriisiaikoina. Valtiovarainministeriön virkamiesten vaikutusvalta lisääntyi 1970-luvun lamassa, 1990-luvun lamassa ja 2000-luvun taitteessa IT-kuplan puhkeamisen aikoihin. (Murto 2014, 127.) Tämän tiedon valossa olisi luontevaa, että virkamiesten valta olisi lisääntynyt myös koronakriisin myötä, koska ministereillä ei ole samanlaista asiantuntemusta maailmanlaajuisista tartuntataudeista kuin esimerkiksi aiheen parissa koko uransa työskennelleillä Salmisella ja Nohynekillä.

Toisaalta koronapandemian myötä asiantuntijoiden tietoa on myös kyseenalaistettu. Tästä osoituksena ovat salaliittoteoriat ja rokotevastaisuus, jotka ovat levinneet etenkin sosiaalisessa mediassa. Ilmiö ei ole uusi. Vastaavalla tavalla asiantuntijajärjestelmä kyseenalaistettiin vuonna 2009, jolloin sikainfluenssa levisi Suomessa. THL ei ollut valmistautunut ilmiöön eikä osannut vastata kyseenalaistukseen aktiivisesti. Sen sijaan yritykset ja yhteisöt perustivat internetiin omia rokotesivustoja, joista tuli viranomaisten sivuja suosituimpia eivätkä viranomaiset tai media pystyneet hallitsemaan niitä. (Seppänen ja Väliaverron 2012, 89.)

2.3 Terveysviestintä

Koronapandemiaa koskevaan uutisointiin liittyvät läheisesti terveysviestintä- ja journalismi. Niitä tutkinut Sinikka Torkkola katsoo, että yksilön tilan luokittelu terveydeksi tai sairaudeksi on yhteiskunnallista ja kulttuurista merkityksellistämistä. Täten myös terveysjournalismia voidaan pitää terveyksiä ja sairauksia tuottavana kulttuurisena käytäntönä ja edelleen poliittisena toimintana. Torkkolan mukaan poliittisuuden tunnistaminen saa kysymään, millaisia sairauksia ja terveyksiä journalismi tuottaa. (Torkkola 2008, 17–20.) Uudet ja poikkeukselliset taudit mielletään yleisesti vanhoja sairauksia helpommin kulttuurisesti tuotetuiksi (Emt., 75). Koronaviruksen aiheuttamaa COVID-19-tautia voidaan pitää tällaisena sairautena.

2.3.1 Terveysjournalismi

Terveysviestintä on kattokäsite, jonka yksi alakäsitteistä on terveysjournalismi. Terveysviestintään kuuluvat journalismin lisäksi terveyttä ja sairautta käsittelevät fiktiiviset mediatekstit, mainonta, internetin terveysivustot ja terveydenhuollon sisäinen ja ulkoinen viestintä. (Torkkola 2008, 86–89.) Journalismin terveysaiheet kiinnostavat yleisesti lukijoita (Emt., 92). Mäki-Kuutin mukaan terveystieteen kasvun on lisännyt terveysjournalismia. Lisäksi jälkifordistisen yhteiskunnan epävarmuus kohdistaa huomion yksilöiden arkeen ja sen hallintaan, mikä on osaltaan lisännyt terveysjournalismin kysyntää ja asiantuntijuuden medioitumista. (Mäki-Kuutti 2020, 95.) Tarve luotettavalle terveystiedolle korostuu erityisesti yhteiskunnallisesti ja

taloudellisesti epävarmoina aikoina, mikä on näkynyt myös koronapandemiassa. Media on vastannut asiantuntijatiedon tarpeeseen esimerkiksi päivittyvillä hetki hetkeltä - seurannoilla ja erikoislähetyksillä. (Emt., 30–32.)

Robert Entmanin vuonna 1989 ilmestyneen teoksen *Democracy Without Citizens: Media and the Decay of American Politics* mukaan journalismi on vaarassa jäädä politiikalle alisteiseksi. Tämä on uhkana etenkin kriiseissä, jolloin riskinä on, että journalisteista tulee hallituksen äänitorvia uutisvoittojen toivossa. (Jacobsson 2018, 130.) Kriisitilanteiden kannalta ongelmallinen on journalismin taipumus vastata kysymyksiin kuka, mitä, missä, milloin, miksi ja miten. Journalismilla onkin heikosti työkaluja monimutkaisista tilanteista raportoimiseen. (Jacobsson 2018, 130.) Etenkin koronapandemian alkuvaiheessa tuntemattomasta viruksesta oli vain vähän tietoa tarjolla, joten media oli riippuvainen hallituksen tiedotustilaisuuksista ja muutamien asiantuntijoiden lausunnoista.

Vaikka koronapandemia on tätä tutkielmaa kirjoitettaessa vielä tuore ilmiö, median toimintaa ja hallituksen viestintää koronakriisin aikana on jo ehditty tutkia jonkin verran. Median uutisoinnilla koronapandemiasta on kriittinen rooli siinä, miten kansan tietämys kehittyy ja miten kansa käsittää hallituksen viestinnän aiheesta (Rajkhowan 2020, 254). Rajkhowan tarkastelee artikkelissaan *COVID-19 Dissensus in Australia: Negotiating Uncertainty in Public Health Communication and Media Commentary on a Pandemic* (2020) Australiaa, jossa koronaepidemian kriisiviestintä on hoidettu melko samalla tavalla kuin Suomessa eli pääministeri ja ylilääkäri ovat pitäneet yhdessä tiedotustilaisuuksia medialle. Rajkhowan nostaa esiin pandemiauutisoinnin problematiikan. Maiden hallituksilla on ollut, etenkin pandemian alkuvaiheessa, vain rajallisesti tietoa tuntemattomasta viruksesta. Media ja asiantuntijat ymmärtävät hallituksen rajallisen tietomäärän, mutta median kuitenkin odotetaan tarkastelevan kriittisesti, ovatko hallituksen toimenpiteet riittäviä. Dilemma onkin, pitäisikö median korostaa virallisia terveysohjeita, jotka perustuvat vajavaiseen tietämykseen vai

painottaa uutisoinnissaan sitä, että asiantuntijatieto on vasta muotoutumassa. (Emt., 258–259.)

2.3.2 Terveyden asiantuntijuus mediassa

Terveysviestinnässä kohtaavat terveydenhuollon ja viestinnän ammattilaiset, joten käsite voidaan ymmärtää eri tavoin asiaa tarkastelevan henkilön ammatista riippuen. Terveydenhuollon ammattilaisille terveysviestintä on ensisijaisesti apuväline terveyden edistämiseen ja sairauksien hoidon viestimiseen. (Torkkola 2008, 39.)

Terveydenhuollon ammattilaisiin voidaan lukea tämän tutkimuksen kohteet THL:n johtaja Mika Salminen ja ylilääkäri Hanna Nohynek. Viestinnän ammattilaiset puolestaan katsovat, että viestintä ei ole vain apuväline vaan myös osallinen sisältöihin. Erilaiset päämäärät aiheuttavat kitkaa ammattilaisten välille.

Terveydenhuollon instituutiot, kuten THL, haluavat sitouttaa journalismin omiin päämääriinsä. Journalismi ei kuitenkaan voi toimia yksittäisten instituutioiden äänitorvena, vaan pikemminkin yhteiskunnallisena kriitikkona. (Emt., 39.) Tästä huolimatta journalismilla on olennainen osa terveyskampanjoissa, mistä yksi osoitus on median aktiivinen viestiminen koronapandemiasta (Emt., 52).

Terveydenhuolto kiinnittää yhä enemmän huomiota mediasuhteisiin, koska journalismin avulla voidaan korjata terveydenhuollon viestinnällisiä puutteita. Lääkäreiden ja toimittajien välistä vastakkainasettelua on pyritty purkamaan esimerkiksi opettamalla lääkäreitä toimimaan mediassa. Terveysjournalismin auktoriteetti-uskoisuus eroaa muusta journalismista, joka suhtautuu kriittisesti lähteisiin ja toimii vallan vahtikoirona. Yksi selitys tälle on, että lääketieteellinen tieto mielletään usein puhtaaksi totuudeksi, jota ei kyseenalaisteta eikä sen yhteyttä vallankäyttöön nähdä. Terveysjournalismissa asiantuntijoiksi ovatkin valikoituneet lääketieteilijät, minkä takia siinä painottuu lääketieteellinen näkökulma. (Torkkola 2008, 93–95.)

Vaikka nykyään puhutaan laajalti median kriisistä ja siitä, että sosiaalinen media ohittaa median, perinteisellä medialla on edelleen valta määrittää, kenelle se antaa asiantuntijan roolin (Mäki-Kuutti 2020, 114). Myös asiantuntijuuden kriisi ja totuuden jälkeinen aika ovat olleet viime vuosina tapetilla julkisessa keskustelussa.

Koronapandemian myötä tutkitun tiedon kysyntä on kuitenkin kasvanut, vaikka tutkittu tieto uudesta tuntemattomasta viruksesta onkin ollut puutteellista ja keskeneräistä. (Emt., 121–122.)

2.4 Tutkimuskysymys

Tässä luvussa olen esitellyt tutkimukseni teoreettisen viitekehyksen. Tutkimukseni kannalta keskeisin käsite on journalismin henkilöityminen, joka tarkoittaa lyhyesti ilmaistuna henkilöiden merkityksen lisääntymistä journalismissa (Denner, Koch ja Senger 2020, 4–5). Käsittelen työssä koronapandemian henkilöitymistä asiantuntijoihin, joten asiantuntijoiden valta on tärkeä osa teoreettista viitekehystä. Koska tutkin koronapandemiasta kirjoitettua journalismia, keskeisiä käsitteitä työssäni ovat myös terveystiedot ja -journalismi.

Tutkielman tavoitteena on selvittää, miten koronapandemian hoito on mediassa henkilöitynyt yksittäisiin asiantuntijoihin. Lähestyn kysymystä henkilöjutuista löytyvien teemojen kautta. Tutkielmani pyrkii vastaamaan seuraavaan kysymykseen:

Millaiset teemat asiantuntijoista kirjoitetuissa henkilöjutuissa korostavat koronakriisin henkilöitymistä yksittäisiin avainhenkilöihin?

Ennako-oletukseni on, että aineistosta löytyy henkilöitymistä vahvistavia teemoja. Aineiston muodostavat kaksi journalistista henkilöjuttua THL:n Mika Salmisesta ja kaksi journalistista henkilöjuttua saman laitoksen ylilääkäri Hanna Nohynekistä. Jutut on julkaistu *Avussa*, *Helsingin Sanomien Kuukausiliitteessä*, *Iltalehdessä* ja *Imagessa* vuosina 2020–2021. Koska aineistoni koostuu henkilöjutuista, on selvää, että niissä korostetaan Salmista ja Nohyekiä henkilöinä. Tarkoituksena onkin selvittää, mitkä elementit korostavat henkilöitymistä. Pyrin suhteuttamaan havaintojani

tutkimuskirjallisuuteen journalismin henkilöitymisestä, asiantuntijoiden ja poliitikkojen välisestä vallanjaosta sekä terveystjournalismista.

Tutkimukseni keskittyy kahden asiantuntijan käsittelyyn neljässä henkilöjutussa. Rajatun aineiston takia tutkimuksen tuloksia ei voida suoraan yleistää laajemmaksi ilmiöksi. Tuloksista voidaan kuitenkin tehdä päätelmiä aikaisemman tutkimuksen valossa.

3 AINEISTO JA METODI

3.1 Aineisto

Tämän tutkielman aineiston muodostavat kaksi journalistista henkilöjuttua THL:n terveysturvallisuusjohtaja Mika Salmisesta ja kaksi journalistista henkilöjuttua THL:n ylilääkäri Hanna Nohynekistä. Koronakriisin hoito on henkilöitynyt yksittäisiin henkilöihin, joista THL:n avainhenkilöinä voidaan pitää Salmista ja Nohyekiä. Aineistoni muodostavat artikkelit *Palveluksessanne Mika Salminen* (Iltalehti 19.12.2020), *It is what it is – THL:n johtajasta Mika Salmisesta tuli Suomen virallinen koronavirusasiantuntija, koska jonkun piti sekin tehtävä hoitaa* (Image 31.10.2020), *THL:n Hanna Nohynek on sairastanut sekä koronan että denguekuumeen: ”Samalaista oli väsymys, särky ja oudot tuntemukset”* (Apu 14.1.2021) ja *Viruksen vuosi* (Helsingin Sanomien Kuukausiliite 6.3.2021).

Yksi jutuista on julkaistu *Image*ssa, yksi *Avussa*, yksi *Iltalehdessä* ja yksi *Helsingin Sanomien Kuukausiliitteessä*. *Image* on 11 kertaa vuodessa ilmestyvä aikakauslehti, joka on suunnattu kaupunkilaisille. Sen kohderyhmän muodostavat mediakortin mukaan ”28-50 vuotiaat työssäkäyvät ja kulutuskykyiset kaupunkilaiset tai sellaiseksi itsensä tuntevat”. (Aikakausmedia ADS 2021.) *Image* kuuluu A-lehtiin ja sen painetun lehden keskimääräinen lukijamäärä vuonna 2020 oli 51 000 (Media Audit Finland 2021).

Apu on myös A-lehtien omistama viikoittain ilmestyvä Suomen luetuin viikkolehti. Mediakortin mukaan *Avussa* on haastatteluja ihmisistä, joita arvostetaan ja jotka tunnetaan omista ansioistaan. *Avun* kohderyhmä on ”aikuinen suomalainen mies tai nainen, ahkera hyvinvoinnin rakentaja, jolle terveys, koti ja luonto ovat tärkeitä”. (Aikakausmedia ADS 2021.) *Avun* painetun lehden keskimääräinen lukijamäärä vuonna 2020 oli 305 000 (Media Audit Finland 2021).

Iltalehti on Alma Media -konserniin kuuluva kuutena päivänä viikossa ilmestyvä iltapäivälehti. Iltalehden suosituimpia sisältöjä ovat uutissisällöt, mutta myös sen lifestyle-sisällöt tavoittavat suuria yleisöjä. (Alma Media 2021.) *Iltalehden* painettu versio ja digitaaliset sisällöt tavoittivat vuonna 2020 noin 3,1 miljoonaa lukijaa (Media Audit Finland 2021).

Helsingin Sanomien Kuukausiliite on nimensä mukaisesti 12 kertaa vuodessa ilmestyvä aikakausliite. Se tunnetaan korkeasta journalistisesta tasosta ja taustoittavista jutuista, joita kirjoittavat Suomen palkituimmat ja arvostetuimmat journalistit. Sen kohderyhmää ovat kaupungissa asuvat hyvätuloiset yli 40-vuotiaat perheelliset ihmiset. *Kuukausiliitettä* julkaiseva *Helsingin Sanomat* kuuluu Sanoma-konserniin, joka on Suomen suurin mediakonserni. (Sanoma Media Finland 2021.) Vuonna 2020 painettua *Kuukausiliitettä* luki keskimäärin 840 000 lukijaa (Media Audit Finland 2021).

Aineiston muodostavat siis aikakauslehti, viikkolehti, iltapäivälehti ja sanomalehden aikakausliite. Valitsin aineistooni neljä juttua, koska ajattelin sen olevan mielekäs määrä kandidaatintutkielman laajuiseen työhön. Halusin tarkastella juttuja kahdesta eri asiantuntijasta, jotta tuloksistani voisi tehdä luotettavampia johtopäätöksiä. Jutut ovat neljästä eri mediasta, koska pyrkimyksenä oli saada mahdollisimman monipuolinen otanta aiheesta. Aineistoni painottuu aikakauslehtimäisiin julkaisuihin, koska tavoitteena oli tarkastella mahdollisimman henkilövetoisia juttuja. Valitsemisani jutuissa toimittaja on selvästi haastatellut asiantuntijaa ajan kanssa, jutut ovat ulkoasultaan laadukkaita ja ne sisältävät useampia kuvia haastateltavasta.

Mediat, joissa analysoimani jutut on julkaistu eroavat toisistaan tyyliltään ja kohderyhmältään. Siitä huolimatta kaikkiin on haluttu tehdä henkilöjuttu THL:n Salmisesta tai Nohynekistä. Tästä voidaan päätellä, että henkilöt ovat suhteellisen kuuluisia, koska heidän henkilökuvansa sopii näin moneen suomalaiseen mediaan. Nähdäkseni se myös vahvistaa ennako-oletustani siitä, että koronaviruksen henkilöitynyt yksittäisiin avainhenkilöihin. Kuten aiemmin tutkielmassa on todettu,

henkilöityminen on aina journalistinen valinta (Denner, Koch ja Senger 2020, 4–5). Aineistossani Suomen eturivin julkaisut ovat tulleet siihen lopputulokseen, että koronapandemiasta kerrotaan siitä vastaavien asiantuntijoiden henkilökuvien kautta.

Aineiston jutut eroavat toisistaan sisällöltään. *Kuukausiliitteen* juttu Hanna Nohynekistä on kaikista henkilövetoisin ja henkilökohtaisin. Myös *Avun* juttu Nohynekistä painottaa tämän henkilökohtaista tarinaa. Vasta jutun loppupuolella käsitellään yleisesti koronapandemiaa ja rokotteita. Mika Salmisesta kirjoitetut jutut ovat puolestaan asiavetoisempia. *Imagen* juttu lähtee liikkeelle koronakriisistä ja alkupuolella Salminen lähinnä kommentoi poikkeusajan tapahtumia. Vasta ensimmäisen väliotsikon jälkeen keskitytään Salmiseen yksityishenkilönä. *Iltalehden* juttu Salmisesta on hieman *Imagen* juttua henkilövetoisempi, mutta Salminen esiintyy siinäkin pääasiassa asiantuntijan roolissa eikä avaa yhtä paljon yksityiselämäänsä kuin Nohynek.

Aineistoni henkilöjuttuja ei voida yksiselitteisesti luokitella terveysjournalismiksi. Journalismin erikoisalojen jaottelu on perujaan käytännön työstä, jossa esimerkiksi sanomalehti on jaettu eri aihealueisiin. Journalististen erikoisalojen välinen jaottelu ei kuitenkaan ole aukoton, kuten myös aineistoni osoittaa. Esimerkiksi politiikon sairaudesta kertovaa journalistista juttua voidaan pitää sekä poliittisena journalismina että terveysjournalismina. (Torkkola 2008, 86–89.) Myös tämän tutkielman aineistona toimivia henkilöjuttuja voidaan pitää terveysjournalismin lisäksi poliittisena journalismina. *Iltalehden* juttu Mika Salmisesta löytyykin politiikka-tunnisteen alta ja *Imagen* sekä *Avun* henkilöjutut ovat puolestaan Puheenaiheet-kategoriassa Terveys ja hyvinvointi -kategorian sijaan. Siitä huolimatta kaikki aineiston artikkelit käsittelevät terveysaiheita.

3.2 Metodi: Laadullinen sisällönanalyysi teemoittelun kautta

Käytän tässä tutkielmassa laadullista sisällönanalyysiä. Sisällönanalyysissä tutkitaan sitä, mistä asioista, aiheista ja teemoista aineisto kertoo. Voidaan esimerkiksi keskittyä siihen, mistä aiheista haastateltavat puhuvat. (Vuori 2020.) Tutkielmassani kiinnitän huomiota siihen, miten aineistossani koronakriisin hoito henkilöityy asiantuntijoihin. Tarkastelen etenkin sitä, millaisten teemojen kautta henkilöityminen rakentuu.

Sisällönanalyysiä voi hyödyntää erilaisten aineistojen, kuten kirjoitettujen tekstien, haastattelujen ja nauhoitetun puheen analyysiin. Oma aineistoni koostuu kirjoitetuista lehtijutuista. Laadullisessa sisällönanalyysissä tunnistetaan ja nimetään aineistosta löytyviä sisällöllisiä elementtejä. Tämä voi olla joko aineisto- tai teorialähtöistä. Omassa tutkielmassani yhdistelen kumpaakin tapaa. Sisällönanalyysissä voidaan pyrkiä konkreettisista ilmauksista abstraktimmalle tasolle tai tutkia tapoja, joilla tiettyä asiaa kuvataan. Kandidaatintutkielmassani keskityn jälkimmäiseen tapaan. (Vuori 2020)

Laadullisessa sisällönanalyysissä tärkeää on, että aineiston koodaaminen on systemaattista ja johdonmukaista (Vuori 2020). Yksi laadullisen sisällönanalyysin muodoista on teemoittelu. Teemoittelussa aineistosta nostetaan esiin tutkimusongelman kannalta keskeisiä kokonaisuuksia tai piirteitä. (Tuomi & Sarajärvi 2018.) Tässä työssä sen avulla etsitään toistuvia teemoja, jotka viittaavat koronakriisin henkilöityneen asiantuntijoihin. Teemoittelussa painotetaan, mitä kustakin teemasta aineistossa sanotaan. Aineisto voidaan ensin ryhmitellä alustavasti, minkä jälkeen aletaan etsiä varsinaisia teemoja eli aiheita. (Emt., 105–107.) Teemoittelua havainnollistetaan usein esittämällä teemoihin kuuluvia sitaatteja aineistosta. Tässä tutkielmassakin analyysin tukena hyödynnetään katkelmia aineistosta.

Tutkielman tarkoituksena oli selvittää, millaisten teemojen kautta koronakriisi on henkilöitynyt yksittäisiin asiantuntijoihin heistä kirjoitetuissa henkilöjutuissa.

Kysymystä lähestyttiin tarkastelemalla henkilöjutuista löytyviä teemoja.

Sisällönanalyysin avulla teemoittelin aineistoni eli luin ensin aineiston huolellisesti läpi ja etsin sieltä erilaisia teemoja. Seuraavaksi tarkastelin, mitkä teemoista liittyvät henkilöitymiseen. Henkilöjutut kiinnittävät itsessään aina huomion henkilöön, mutta teemojen avulla on mahdollista osoittaa konkreettisesti, miten koronakriisi on niissä henkilöitynyt sitä hoitaviin asiantuntijoihin.

4 ANALYYSI JA TULOKSET

4.1 Sisällönanalyysistä löytyvät teemat

Löysin aineistosta teemoittelun avulla viisi toistuvaa, henkilöitymistä rakentavaa teemaa. Ne ovat seuraavat:

- 1) Yllättävä julkisuus
- 2) Vastuunkanto ja valtava työmäärä
- 3) Omat mielipiteet koronakriisin hoidosta
- 4) Persoona ja yksityiselämä
- 5) Asiantuntijan valta ja poliittinen paine

Kaikki teemat kuvastavat journalismin henkilöitymistä. Teemat limittyvät välillä toisiinsa. Esimerkiksi valtavasta työmäärästä kertoessaan haastateltavat samalla raottavat omaa yksityiselämäänsä. Yllättävä julkisuus on puolestaan lisännyt yhteydenottojen määrää, mikä puolestaan lisää asiantuntijoiden työkuormaa. Kaikki aineiston jutut sisälsivät myös yleistä tietoa koronakriisistä. Tällaiset kohdat aineistosta voidaan luokitella yleisesti terveysjournalismiksi.

4.2 Yllättävä julkisuus

Yllättävän julkisuuden teema toistuu läpi aineiston. Salminen ja Nohynek ovat aikaisemmin olleet riviasiantuntijoita, joita on harvakseltaan haastateltu mediassa, mutta koronapandemian myötä heistä on tullut THL:n keulakuvia. Yllättävän julkisuuden teema toistuu useammin ja selkeämmin Salmisesta kirjoitetuissa henkilöjutuissa.

Aineistossa Salminen ja Nohynek kertovat saaneensa paljon palautetta ja yhteydenottoja suomalaisilta. He ovat saaneet valtavasti kritiikkiä, mutta myös kehuja ja ihailua. Nohynek kertoo saamastaan palautteesta *Kuukausiliihteen* jutussa seuraavasti:

”Uusi ilmiö on myös kansalaisilta tulviva palaute. Jopa fanikirjeet, kuten lasten piirustukset, joissa kiitetään taistelusta virusta vastaan. Joka päivä muutama tavallinen kansalainen soittaa ja kysyy neuvoa ongelmaansa, jota terveysasemalla ei ole osattu ratkaista. Ja sähköposteja minulle vasta tuleeikin, pahimmillaan liki tuhat päivässä.”
(Kuukausiliite 6.3.2021)

Nohynek suhtautuu julkisuuteen työhönsä kuuluvana velvollisuutena eikä ainakaan suoraan anna ymmärtää, että olisi pelästynyt yllättävää julkisuutta. Salminen puolestaan kertoo *Iltalehden* jutussa, että hänen oli aluksi vaikeaa sopeutua julkiseen rooliinsa. Vaikutelmaa yllättävästä julkisuudesta vahvistaa se, että Salminen ja Nohynek kuvailevat itseään julkkiksiksi.

Salmista voidaan pitää Nohyekiä tunnetumpana kasvona, koska hän on ollut julkisuudessa koronapandemian alkumetreiltä lähtien. Nohynek sen sijaan on noussut kunnolla julkisuuteen vasta myöhemmin koronavirukseen kehitettyjen rokotteiden myötä. Tämä voi osaltaan selittää heidän erilaista suhtautumistaan julkisuuteen. Salmista on kritiikin lisäksi myös ihailtu julkisuudessa avoimesti. *Iltalehden* artikkelissa kerrotaan, että Sosiaali- ja terveysministeriön pikkujouluissa Salmisen kunniaksi osallistujille tatuointiin kertakäyttöiset Mika Salminen -siirtokuvat. Salminen itse tekee jutussa selväksi, että vaivautuu julkisuuden osoituksista:

”Salminen sanoo, että vaikka kehut ovat mukavia, ne saavat hänet kiemurtelemaan. Mieluiten hän olisi tavallisen harmaa virkamies, eikä kansakunnan julkkis, joka on jatkuvasti julkisen arvioinnin kohteena.”
(Iltalehti 19.12.2020)

Salminen tekee myös selväksi, ettei haluaisi olla julkisuuden henkilö. Hän painottaa aineisossa haluavansa noudattaa tiukasti virkamiehen roolia, jota vastaan julkisuus ilmeisesti hänen mielestään jollakin tapaa sotii:

”Älkää hyvät ihmiset ottako mitään tatuointeja. Virkamiestehtävän hoitaminen riittää, en pyri julkkikseksi nyt enkä tämän jälkeen. Päinvastoin, haluaisin välttää julkisuutta, Salminen nauraa.” (Iltalehti 19.12.2020)

On hieman ristiriitaista, että Salminen korostaa jutuissa haluavansa pysytellä poissa julkisuudesta, vaikka tiedostaa että julkisuus on osa hänen työtään. Salminen on myös suostunut haastateltavaksi useampaan henkilöjuttuun, vaikka hänen työnsä tuskin siihen suoranaisesti velvoittaa. Aineiston henkilöjutut luovat narratiivin, jonka mukaan julkisuus on Salmiselle pakollinen paha. Toisaalta kulttuurissamme ei välttämättä yleisesti pidettäisi hyväksyttävänä sitä, että asiantuntija avoimesti tavoittelisi julkisuutta tai kertoisi nauttivansa siitä.

4.3 Vastuunkanto ja valtava työmäärä

Aineistossa toistuu teema, jossa Salminen ja Nohynek kuvataan kriisin vastuunkantajina. Teema vastuunkannosta syntyy Salmisen ja Nohynekin käsityksistä, että esimerkiksi mediassa esiintyminen on heidän velvollisuutensa ja heille on ikään kuin langennut velvollisuus valistaa kansaa epävarmoina aikoina. Tämä teema toistuu tasaisesti kummastakin asiantuntijasta kirjoitetuissa jutuissa. Nohynek kuvaa ajatuksiaan asiantuntijan asemastaan *Kuukausiliitteen* jutussa seuraavasti:

”Ajattelen, että tiedolle on nyt tarve. Vähän kuin lääkärin vastaanotolla: puen valkoisen takin päälle ja vastaan.” (Kuukausiliite 6.3.2021)

Vastuulliseen työtehtävään liitetään jutuissa myös valtava työmäärä. Kaikissa aineiston jutuissa alleviivataan Salmisen ja Nohynekin poikkeusajan työtaakkaa. Vastuunkannon ja työtaakan myötä syntyy käsitys, että koronakriisi on ollut Salmiselle ja Nohynekille raskasta aikaa. *Iltalehden* jutussa Salminen esitetään ikään kuin kriisin sankarina, joka on ottanut pandemian harteilleen ja raataa kellon ympäri:

”Ennen kaikkea Salminen toivoo, että Suomi selviää koronakriisistä mahdollisimman pian ja pienin vahingoin. Sitten koronakriisin keulakuva voisi vetäytyä takaisin virkamieheksi, jonka puhelin ei soi taukoamatta.” (Iltalehti 19.12.2020)

Aineiston perusteella vaikuttaa siltä, että työ on Nohynekille kaikki kaikessa. Hän myöntää olleensa työnarkomaani jo ennen koronaa ja kertoo yrittäneensä tehdä töitä jopa sairastaessaan koronaa. Lisäksi jutuista piirtyy kuva, että koronapandemian vastuuhenkilönä Nohynek on joutunut tekemään jopa uhrauksia henkilökohtaisessa elämässään. Nohyengin isä menehtyi koronakriisin keskellä marraskuussa 2020 ja hän kuvaa *Kuukausiliitteen* artikkelissa riipaisevasti oman isänsä viimeisiä päiviä ja sitä, kuinka ei silloinkaan keskeyttänyt työntekoa:

”En jäänyt sairaalaan viimeiseksi yöksi, en pitänyt isää enää kädestä. Nukuin kotona, koska halusin pysyä työkunnossa. Kuolinvuoteen ääressäkin olin roikkunut välillä puhelinkokouksissa.” (Kuukausiliite 6.3.2021)

Salmisesta ja Nohynekistä kirjoitetuista henkilöjutuista muodostuu narratiivi, jossa asiantuntijat ovat asettaneet työvelvollisuutensa oman hyvinvointinsa edelle. Lukijalle välittyy kuva, että Salmisen ja Nohyengin tekemä työ on erittäin tärkeää ja että he ovat työtehtävissään lähes korvaamattomia:

”Kulunut vuosi on ollut Salmiselle hyvin raskas. Keväällä jaksamisen rajat olivat koetuksella. Hän paahtoi töitä myös viikonloput, eikä palautumiselle jäänyt aikaa. Kesäloma tuli enemmän kuin tarpeeseen.” (Iltalehti 19.12.2020)

Toisaalta Salminen vähättelee omaa asemaansa koronakriisin hoidossa, mikä osaltaan rikkoo illuusion yksittäisen asiantuntijan korvaamattomuudesta:

”Varmaan joku muu olisi voinut tehdä samaa työtä samalla hetkellä yhtä hyvin. Se sattui osumaan mun rastille, tämä kohta.” (Image 31.10.2020)

Kaikissa aineiston jutuissa tuodaan esiin asiantuntijoiden työmäärä poikkeusvuonna: Nohynekille kesän 2020 kolme lomaviikkoa tarkoittivat 40-tuntisia työviikkoja ja Salminen kertoo tehneensä keväällä 2020 töitä myös viikonloput. Syntyy kuva, että työtaakkaa ja -määrää painottamalla pyritään osoittamaan, että asiantuntijat ovat tehneet parhaansa. Tämän voidaan ainakin osaltaan olettaa olevan Salmisen ja Nohyengin vastaus heidän kohtaamaansa kritiikkiin. Uupumuksesta ja stressistä

kertominen tekee asiantuntijoista haavoittuvaisia ja inhimillisiä. Lukijat voivat varmasti samaistua siihen, että korona-aika on ollut raskasta.

4.4 Omat mielipiteet koronakriisin hoidosta

Kolmas teema kattaa Salmisen ja Nohynekkin omat mielipiteet koronakriisin hoidosta sekä heidän esittämänsä kritiikin muita toimijoita kohtaan. Kumpikin kertoo avoimesti henkilökohtaisia mielipiteitään kriisin hoidosta, mutta teema on hieman vahvemmin läsnä Salmisesta kertovissa jutuissa. Tämä selittyy varmasti osaltaan sillä, että Salmisesta kertovat jutut ovat asiavetoisempia. Teeman voidaan katsoa limittyvän jonkin verran Asiantuntijan valta ja poliittinen paine -teemaan, koska Salmisen ja Nohynekkin henkilökohtaisille mielipiteille annetaan palstatilaa eli niillä voidaan katsoa olevan vaikutusvaltaa. Selkeyden vuoksi jaoin nämä kuitenkin kahdeksi eri teemaksi.

Nohynek antaa *Kuukausiliitteen* jutussa kritiikkiä oman työnantajansa THL:n laatimia suosituksia kohtaan, koska hänen isänsä tehdessä kuolemaa vain kaksi omaista pääsi kerrallaan huoneeseen pandemiarajoitusten takia:

”Annoin välillä tilaa muille läheisille ja yritin istua odotustilassa, mutta, mitä nyt, sielläkään ei saanut olla, vaikka kyseessä olivat aivan erityiset hetket, elämän viimeiset metrit, kalmankalpeat kalkkiviivat. Oliko sellaisten rajoittamisessa nyt mitään mieltä? Olen itse töissä suosituksia laativassa virastossa, mutta silloin tuntui, että välillä me suomalaiset noudatamme ohjeita jopa liiankin kirjaimellisesti.” (Kuukausiliite 6.3.2021)

Tässä kohtaa aineistoa Nohynek kuvataan selvästi asiantuntijan sijaan yksityishenkilönä, jonka elämään rajoituksilla on tosiasiallista vaikutusta. Kenties Nohynek haluaa kommentin avulla tehdä itsestään helpommin lähestyttävän ja osoittaa myötätuntoa heitä kohtaan, joita koronaviruksen takia asetetut rajoitukset turhauttavat. Lisäksi hän pääsee perustellusti kritisomaan huonoksi kokemaansa rajoitusta. Nohynek kritisoi aineistossa myös vanhuksiin kohdistettuja kovia rajoitustoimenpiteitä:

”Nohynekin mielestä pelko on osin ohjannut myös virallisia suosituksia pandemian aikana. Esimerkiksi yli 70-vuotiaisiin kohdistuneista rajoituksista säädettiin keväällä ilman, että arvioitiin, miten vanhusten kuntoon vaikuttaa se, että he eivät liiku tai näe läheisiään.” (Apu 14.1.2021)

Salmisen vastauksista voi rivien välistä lukea, että toimittajat ovat tentanneet häntä koronakriisin hoidosta, koska hän puolustelee useammassa kohtaa THL:n päätöksiä ja omia näkemyksiään. Salmisen mielipiteet ovat osin ristiriidassa virallisten suositusten kanssa. *Iltalehden* jutussa hän esimerkiksi sanoo, että hänen mielestään ei ole muiden asia kertoa, miten iäkkäiden tulisi viettää joulua. *Imagen* jutussa Salminen tekee jopa konkreettisia ehdotuksia siitä, miten Suomen tulisi koronapandemian hoidossa edetä. Hän ehdottaa Suomen ottavan mallia Tanskasta, jossa Salmisen mukaan ”homma hoituu”.

Myöskään muut maat eivät välty aineistossa kritiikiltä. *Kuukausiliitteen* jutussa Nohynek kritisoi rikkaita maita rokotenationalismista ja Salminen pohtii *Imagen* jutussa, olisiko Kiina voinut avoimemmalla politiikalla estää taudin etenemisen pandemiaksi. Selkeimmin Salmisen kritiikki kohdistuu kuitenkin median toimintaan:

”Media on hänestä syyllistynyt ”ylikorostuneen kriisitietoisuuden” ylläpitämiseen myös tilanteissa, joissa se ei ole tarkoituksenmukaista. (...) Salminen kysyy esimerkiksi, miksi Helsingin Sanomien verkkosivulla on altistus uutisia toisensa perään. Suurin osa niistä ei kuitenkaan johda jatkoepidemioihin, ja karanteenit ovat uutisointivaiheessa hoidossa. (...) Tai ketä palvelee, että tehdään ”sensaatiojuttu” altistuksesta ravintolassa, minkä jälkeen asiakaskato pahenee entisestään?” (Image 31.10.2020)

Ei ole yllättävää, että jutuissa painotetaan Salmisen ja Nohynekin mielipiteitä, koska juttujen on tarkoitus kuvata heitä henkilöinä, ei heidän edustamaansa THL:ää. Sen sijaan on mielenkiintoista, että Salminen ja Nohynek kritisoivat jälkeensä koronarajoituksia, joita heidän työnantajansa THL on julkisesti puoltanut. Salmisen ja Nohynekin henkilöjutuissa esittämät mielipiteet ovat heidän omiaan, mutta työnsä puolesta he kuitenkin edustavat THL:ää. Salmisen ja Nohynekin kritiikki koronakriisin

hoidosta kertoo varmasti osaltaan siitä, kuinka monimutkaisesta asiasta on kyse. Tuntemattoman viruksen edessä ei tiedetty, mikä on oikea tapa toimia. Jälkeenpäin on paljon helpompi tarkastella kriittisesti, mitä olisi voitu tehdä paremmin. Henkilöjutut ovat myös mahdollisesti harvoja tilaisuuksia, joissa Salminen ja Nohynek voivat edustaa pikemminkin itseään kuin työnantajaansa. Tätä tilaisuutta Salminen ja Nohynek eivät jätä käyttämättä, vaan tuovat omia näkemyksiään esiin.

4.5 Persoona ja yksityiselämä

Neljäs teema keskittyy asiantuntijoiden luonteenpiirteiden ja yksityiselämän kuvaamisen. Tässä teemassa asiantuntijoiden välillä on eniten eroja, koska Salminen paljastaa itsestään selvästi vähemmän kuin Nohynek. *Imagen* jutusta jää vaikutelma, että toimittaja olisi halunnut saada Salmisen avaamaan enemmän yksityiselämäänsä. Toimittaja on ottanut juttuun mukaan Salmisen vähäsanaiset sitaatit kysymyksiin, jotka koskettavat tämän henkilöhistoriaa. Tällä halutaan selvästi osoittaa, että Salmisen yksityiselämästä ei saa edes suoraan kysymällä kovin paljon irti:

”Kun Mika Salminen ilmaantui keväällä tiedotustilaisuuksiin ja uutislähetyskeskusteluun kerta toisensa jälkeen, saattoi pian huomata, että hän on pitkä ja harteikas, iso mies. Oikein muuta hänestä ei selvinnytkään. Virkamies edustaa järjestelmää eikä itseään. Tutkijat taas puhuvat tyypillisesti erityisosaamisestaan mieluummin kuin itsestään. ”Oon luonnontieteilijä, biologiaa opiskellut”, Salminen esittäytyy THL:n kahvilassa Helsingin Ruskeasuolla elokuun lopussa. Täältä Helsingistä vai? ”Joo, Helsingistä kotoisin.” Mistä täältä? ”Pitäjänmäellä asunut lapsuuteni ja sen jälkeen ympäri Helsinkiä ja Espoota.” Loput esittäytymisestä on kuin minimalistinen cv.” (Image 31.10.2020)

Lisäksi jutusta syntyy vaikutelma, että toimittajan on vaikea saada kiinni Salmisen persoonasta, koska tämä ei selkeästi ole tuonut tunteitaan tai mielialojaan kovin selvästi esille. Vaikutelma syntyy siitä, että toimittaja haluaa erityisesti korostaa, että Salminen naurahtaa haastattelun aikana vain muutama otteeseen:

”Kysymys THL:n leikkauksista on niitä harvoja kertoja parituntisen haastattelun aikana, kun hän edes hymähtää.” (Image 31.10.2020)

Nohynek puolestaan paljastaa itsestään jopa hätkähdyttävän henkilökohtaisia asioita. *Avun* jutussa hän kertoo sairastaneensa koronan ja pelänneensä, että hänen miehensä kuolee siihen. *Kuukausiliitteen* juttu on puolestaan vieläkin henkilökohtaisempi. Se on kirjoitettu minämuodossa, joten lukija pääsee ikään kuin Nohynekin pään sisälle. Nohynek kertoo jutussa 17-vuotiaana tekemästään abortista, mitä voidaan pitää erittäin isona henkilökohtaisena paljastuksena asiantuntijalta, koska usein abortin tehneet eivät halua esiintyä mediassa omalla nimellä tai kasvoilla. Jutun kuvitus ei myöskään ole perinteisen jäykkää, vaan Nohynek viettää koronaviruksen yksivuotissyntymäpäiviä kakun äärellä. Tästä syntyy käsitys, että hän on leikkisä ja heittäytyvä persoona.

Kuukausiliitteen artikkelissa Nohynekistä paljastetaan työhistorian ja koronavirukseen sairastumisen lisäksi myös paljon asioita, jotka eivät liity koronapandemiaan tai hänen työhönsä ylläkäärinä. Hän muun muassa kertoo yksityiskohtaisesti omat suosikkipaikkansa Euroopan eri kaupungeissa ja kuvailee tarkasti perheen kesämökkiä, joka on hänelle tärkeä paikka:

”1930-luvulla rakennettu maalaistalo sijaitsee litissä Kouvolan ja Lahden välissä, runsaan puolentoista tunnin ajomatkan päässä Vantaalta. Juoksevaa vettä ei ole, mutta oma ranta on.” (Kuukausiliite 6.3.2021)

Nohynek kertoo aineiston jutuissa avoimesti miehestään, oman isänsä kuolemasta ja äitiydestään. Salmisen perheestä ei puolestaan selviä muuta kuin, että siihen kuuluu kolme henkeä. Yksi harvoista kohdista, joissa Salmisen yksityiselämää avataan, on samalla suositus muille suomalaisille siitä, miten joulua asiantuntijan mielestä tulisi viettää:

”Salminen toivoo, että suomalaiset ottaisivat tilanteen vakavasti ja viettäisivät joulua pienessä piirissä. Näin hän itekin aikoo tehdä: jouluseurueeseen kuuluu vain Salmisen kolmihenkinen perhe.” (Iltalehti 19.12.2020)

Aineiston perusteella Salmisen ja Nohynekkin valmiudet paljastaa yksityiselämään kuuluvia asioita eroavat toisistaan huomattavasti. Salminen säilyttää asiantuntijalle tyypillisen etäisyyden, kun taas Nohynek avaa lukijoille elämänsä vaikeatkin hetket yksityiskohtaisesti ja kaunistelematta. Aineiston artikkeleiden perusteella Salmisen persoona ja henkilöpiirteet jäävät hyvin etäisiksi. Nohynekkin persoonasta puolestaan piirtyy melko selkeä kuva, koska hän kuvailee itseään muun muassa työnarkomaaniksi ja uranaiseksi.

4.6 Asiantuntijan valta ja poliittinen paine

Kaikissa aineiston jutuissa sivutaan asiantuntijoiden valtaa ja heidän kohtaamaansa poliittista painetta. Tämä teeman voidaan katsoa toistuvan hieman selkeämmin Salmisesta kirjoitetuissa jutuissa. Suomen hallitus on vastuussa koronakriisin hoidosta, mutta se kuuntelee asiantuntijoiden lausuntoja päätöksenteon tukena. Asiantuntijat ovat olleet näkyvästi esillä koronapandemian hoidossa, minkä takia on yllättävää, että Salminen ei *Imagen* jutussa tunnista omaa valta-asemaansa:

*”Virkamies on harmaa hahmo, joka pysyttelee valokeilaa mieluummin poissa sieltä. Mutta kun tilanne on käsillä, virkamies tekee, mikä virkamiehen täytyy. Siitä syntyy turvallisuudentunne.
”Ei meillä oo valtaa, onneksi. Eikä me todellakaan halua sitä”, Salminen sanoo.” (Image 31.10.2020)*

Iltalehden jutussa Salminen puhuu koronatoimista me-muodossa. Me-muodosta syntyy kuva, että Salminen on ollut mukana koronakriisin hoidossa ydinhenkilönä. Sitä vastoin on erityisen yllättävää, että hän vähättelee omaa valta-asemaansa.

”–Pelkäsimme, että epidemia vain kiihtyy ja emme pysty sitä jarruttamaan, se on pikemminkin pelko kuin tavoite. Aika äkkiä sitten todettiin, että epidemia reagoi aika hyvin yhteiskunnan kontaktien vähentämiseen ja toivo heräsi, ettei tarvitse sellaista läpi käydä. Siitä

sitten strategia kehittyi siihen suuntaan, että tehdään kaikkemme sen eteen, tietysti järkevyyden puitteissa, että voidaan tehokkaasti estää epidemian kasvua.” (Iltalehti 19.12.2020)

Salminen ja Nohynek nostavat aineistossa esiin myös koronapandemian hoidossa tapahtuneet virheet, mitä voidaan pitää vastuunkantona. Valta ja vastuu kulkevat käsi kädessä, joten tämän teeman voidaan katsoa linkittyvän Vastuunkanto ja valtava työmäärä -teemaan. Salminen kertoo aineistossa myös poliittisen paineen alla toimimisesta. Hän kertoo muun muassa Imagen artikkelissa katuvansa sitä, miten Skopjen lennoilla ilmenneisiin tartuntatapauksiin kesällä 2020 reagoitiin. Kommentti antaa ymmärtää, että hän on ollut aktiivisesti päättämässä koronavirusta vastaan tehtävistä toimenpiteistä:

”Salminen sanoo katuvansa sitä, miten tilanteeseen reagoitiin. Tapausten määrä oli šokki, joten tilanne olisi pitänyt arvioida rauhassa, ”ottaa tenkkapoo”, kuten hän usein sanoo. (Image 31.10.2020)

Nohynek myöntää *Kuukausiliitteen* jutussa tehneensä rokotuksiin liittyen liian positiivisen arvion. Tämän seurauksena osa kansalaisista oli vihaisia ja uhkasi syyttää Nohynekiä, mikäli rokotukset eivät estä viruksen saamista:

”Jotkut kansalaiset ovat raivoissaan. Yksi uhkasi haastaa minut oikeuteen, jos sairastuu rokotteesta huolimatta. Tuona sunnuntai-iltana kerroin tv-uutisissa, että jos kaikki menee hyvin, Suomeen saadaan kattava immuniteetti kesään mennessä. Nyt voi sanoa, että se oli liian optimistinen arvio.” (Kuukausiliite 6.3.2021)

Kansalaisten voimakkaat reaktiot osoittavat, kuinka painavana Nohynekin asiantuntijuutta pidetään ja kuinka paljon paineita häneen kohdistuu. Hänen saamansa laaja julkisuus luo selkeästi osalle suomalaisista illusion, että hän on vastuussa, mikäli rokotteiden kanssa ilmenee ongelmia. Tämän teeman voidaan katsoa tukevan käsitystä siitä, että asiantuntijoilla on ollut ainakin vaikutusvaltaa koronakriisin hoidossa, vaikka Salminen vähätteleekin omaa valta-asemaansa.

4.7 Tulokset ja tutkimuskysymykseen vastaaminen

Tutkielman tutkimuskysymys oli: *Millaiset teemat asiantuntijoista kirjoitetuissa henkilöjutuissa korostavat koronakriisin henkilöitymistä yksittäisiin avainhenkilöihin?* Tässä alaluvussa perustelen, miten aineistosta löydetyt teemat liittyvät koronakriisin henkilöitymiseen.

Löysin aineistosta viisi teemaa, jotka kuvaavat koronakriisin henkilöitymistä asiantuntijoihin. Teemat ovat yllättävä julkisuus, vastuunkanto ja valtava työmäärä, omat mielipiteet koronakriisin hoidosta, persoona ja yksityiselämä sekä asiantuntijan valta ja poliittinen paine. Kahdesta eri asiantuntijasta kirjoitetuissa jutuissa toistuvat paljolti samat teemat. Nähdäkseni suurin ero haastateltavien välillä on siinä, kuinka paljon he ovat valmiita avaamaan yksityiselämän asioita.

Henkilöjuttujen olemassaolon voidaan päätellä jo itsessään kertovan jonkin asian henkilöitymisestä. Aineistosta löytyvien teemojen avulla on mahdollista konkreettisesti esittää jonkin ilmiön henkilöitymistä. Esimerkiksi yksittäisen asiantuntijan valtavasta työmäärästä kertominen luo mielikuvan, että tällä ihmisellä on valtava vaikutus koronapandemian hoidossa. Koronakriisiä hoitaa valtava määrä virkamiehiä, mutta koska julkisuudessa heistä on esillä vain kourallinen, syntyy illuusio yksittäisten asiantuntijoiden korvaamattomuudesta. Salmisen kuitenkin paljastaa aineistossa, että kriisistä viestiminen keskitetään THL:ssä yksittäisille henkilöille, jotta muut työntekijät saavat keskittyä rauhassa työhönsä (Iltalehti 19.12.2020).

Salmisen ja Nohynekin persoona tuodaan jutuissa esiin kuvailemalla heidän ulkoisia olemuksiaan ja käyttäytymistä haastattelutilanteessa. Yksityiselämää avataan kertomalla muun muassa asiantuntijan perheestä, työhistoriasta ja asuinpaikasta. Persoonasta ja yksityiselämästä kertominen ovat privatisoitumisen piirteitä. Privatisoituminen on puolestaan yksi henkilöitymisen ulottuvuuksista. (Denner, Koch ja Senger 2020, 4–5.)

Henkilökohtaisten tarinoiden kautta jaettuja tunteita pidetään osoituksena aitoudesta (Wahl-Jorgensen 2019, 66). Molemmista asiantuntijoista kirjoitetuissa henkilöjutuissa käsitellään tunteita haastateltavien henkilökohtaisten tarinoiden kautta. Salminen esimerkiksi kertoo kiireisestä vuodesta ja Nohynek kipeistä henkilökohtaisista kokemuksista, kuten koronaviruksen sairastamisesta, nuorena tehdystä abortista ja hänen isän kuolemasta. Moni lukija voi varmasti samaistua näihin kokemuksiin. Yksityiselämän avaaminen vastaa mediassa esiintyviltä vaadittavaan aitouteen (Wahl-Jorgensen 2019, 72). Vaatimus aitoudesta osaltaan selittää myös sen, miksi julkisuudessa esiintyvien virkamiesten yksityiselämästä kirjoitetaan. Huomiot asiantuntijoiden luonteenpiirteistä ja yksityiselämästä tekevät heistä aidompia ja laskevat hetkeksi pois asiantuntijan jalustalta.

Hannah Arendtin mukaan henkilöitymisen voima piilee siinä, että sen avulla yksilön kokemus voidaan liittää yhteisesti jaettuihin asioihin. Henkilöitymisen avulla voidaan tavoittaa isompi merkitys, joka muuten näyttäytyisi vain epämääräisenä sarjana tapahtumia. (Wahl-Jorgensen 2019, 77.) Koronaviruksen kaltaiset tartuntataudit ovat hankala asia ymmärtää aiheeseen vihkiytymättömälle. Salmisen ja Nohynekin henkilöjuttujen kautta aihetta on helpompi lähestyä. Mäki-Kuutin mukaan asiantuntijoiden erot tulevat nykyään esiin siinä, miten omaa persoonaa ja minuutta käytetään asiantuntijuuden pääomana (Mäki-Kuutti 2020, 98). Aineiston pohjalta voidaan päätellä, että esimerkiksi kertomalla oman perheensä joulun vietosta Salminen pyrkii samalla vaikuttamaan siihen, miten muiden suomalaisten tulisi joulua pandemian keskellä viettää.

Yllättävän julkisuuden teeman voidaan katsoa kuvastavan henkilöitymistä sen takia, että koronakriisissä huomio on kohdistunut yllättäen yksittäisiin henkilöihin kuten Salmiseen ja Nohynekiin. Massiivisen julkisuuden kohdistuminen yksittäisiin asiantuntijoihin on osa laajempaa journalismin henkilöitymisen lisääntymistä (Denner, Koch ja Senger 2020, 4–5). Aineiston jutuissa alleviivataan Salmisen ja Nohynekin julkisuutta, minkä voidaan päätellä vahvistavan vaikutelmaa siitä, että koronapandemian hoito on henkilöitynyt erityisesti näihin asiantuntijoihin. Salmisen ja

Nohynekin yllättävä julkisuus on aineiston perusteella herättänyt vahvoja tunteita: He ovat saaneet fanipostia, mutta myös erittäin vihaista palautetta. Tätä ei voida pitää täysin tyypillisenä asiantuntijoille, jotka ovat Salmisen sanoin ”harmaita hahmoja, jotka pysyttelevät poissa valokeilasta” (Image 31.10.2020).

Yksi aineistosta löytämäni teema on asiantuntijan valta ja poliittinen paine. Nähdäkseni vallan keskittäminen yksittäisille asiantuntijoille vahvistaa henkilöitymistä. Ristiriitaista on, että Salminen ei tunnusta omaa valta-asemaansa, mutta toisaalta kantaa vastuuta tehdyistä päätöksistä ja puhuu kriisin hoidosta me-muodossa. Salmisen laajan medianäkyvyyden perusteella voidaan olettaa, että hänellä on ainakin paljon vaikutusvaltaa. Murron mukaan virkamiesten valta onkin ensisijaisesti vaikutusvaltaa (2014, 36). Voidaan pohtia, miten paljon kriisin henkilöityminen Salmiseen ja Nohynekiin vahvistaa heidän vaikutusvaltaansa koronapandemian hoidossa.

Aineistossa korostuvat neutraalien asiantuntijakommenttien sijaan Salmisen ja Nohynekin henkilökohtaiset mielipiteet. Yksittäisen henkilön mielipiteiden painoarvo on nähdäkseni osoitus kriisin henkilöitymisestä. Virkamiehiä koskevat erilaiset yleiset arvot ja periaatteet eli virkamiesetiikka. Tämän viitekehyksen sisällä merkittävintä on yksittäisen virkamiehen käytös eli se, millainen virkamies henkilönä on. (Murto 2014, 37.) Tämä tukee ajatusta siitä, että koronakriisin hoidossa yksittäisten asiantuntijoiden lausunnoilla saattaa olla paljon vaikutusvaltaa. Omien mielipiteiden aktiivinen esittäminen saattaa johtua myös siitä, että Salminen ja Nohynek edustavat yleensä mediassa THL:ää, joten henkilöjutut ovat heille harvoja tilaisuuksia tuoda esiin henkilökohtaisia näkemyksiä. Omien mielipiteiden ja henkilöitymisen välinen suhde on oma tutkimusaineiston pohjalta tekemäni päätelmä, jota olisi mielenkiintoista tutkia lisää tulevaisuudessa.

Tutkimustulokseni tukevat aiempaa tutkimusta, jonka mukaan journalismi henkilöityy erityisesti kriiseissä (Denner, Koch ja Senger 2020, 1). Aineiston voidaan myös katsoa todentavan teoriaa, jonka mukaan virkamiesten ja asiantuntijoiden asema korostuu kriisiaikoina (Murto 2014, 127).

5 POHDINTA

Tässä työssä olen tutkinut, miten koronapandemian hoito on mediassa henkilöitynyt yksittäisiin asiantuntijoihin. Tarkemmin olen selvittänyt, millaiset teemat asiantuntijoista kirjoitetuissa henkilöjutuissa henkilöivät kriisiä yksittäisiin avainhenkilöihin. Aiheen lähestyminen teemoittelun kautta tuntui mielekkäältä. Kahdesta asiantuntijasta, Salmisesta ja Nohynekistä, kirjoitetuissa henkilöjutuissa esiintyy paljolti samoja teemoja.

Aineistossa itseäni yllätti eniten se, miten paljon Nohynek oli valmis avaamaan yksityiselämän asioita ja kuinka suureen osaan ne hänestä kirjoitetuissa henkilöjutuissa nousevat. Mikä motiivi asiantuntijoilla on avata yksityisyyden piiriin kuuluvia asioitaan julkisuudessa? Yksityiselämän raottaminen on poliitikoille mahdollisuus muokata imagoa ja rakentaa ainakin näennäisesti henkilökohtainen suhde äänestäjiin. Poliitikot tuovatkin usein vapaaehtoisesti yksityisyyden piiriin kuuluvia asioita julkisuuteen. Isotaluksen mukaan poliitikot voivat perustella poliittisia ratkaisuja omien tai omien perheenjäsentensä kokemusten kautta. (Isotalus 2017, 86.) Koronakriisi on vakava uhka yhteiskunnalle ja asiantuntijat ja poliitikot ovat useampaan otteeseen vedonneet kansaa noudattamaan rajoituksia, jotta kriisistä selvittäisiin. Asiantuntijoiden motiivi saattaa siis olla esimerkin näyttäminen. Esimerkiksi kun Salminen kertoo, että viettää joulua vain perheen kesken vaikean tautitilanteen takia, hän todennäköisesti toivoo ihmisten ottavan hänen toiminnastaan mallia.

Kiinnostavaa oli myös se, että Salmisesta ja Nohynekistä on kirjoitettu laajasti henkilöjuttuja hyvin erityyppisiin medioihin. Tämä tukee tutkimusta siitä, että toimittajat yhä useammin käsittelevät aiheita henkilöiden kautta (Denner, Koch ja Senger 2020, 4–5). Ehkä henkilöt helpottavat kuvaamaan koronapandemiaa, joka on poikkeuksellinen ja moniulotteinen ilmiö. Tätä työtä kirjoittaessani huhtikuussa 2021 koronapandemia on jatkunut jo yli vuoden. Pitkään ajanjaksoon on osunut paljon tapahtumia, jotka voidaan koota selkeästi yhteen kertomalla vuodesta yksittäisen henkilön kautta. Jutuille on myös selvästi tilausta ja ihmiset haluavat lukea Salmisesta

ja Nohynekistä. Tätä päätelmää tukee se, että aineistossa Salminen ja Nohynek kertovat saaneensa valtavasti palautetta ja yhteydenottoja tavallisilta kansalaisilta.

Tästä tutkielmasta ei voida vetää laajempia johtopäätöksiä aineiston rajallisen koon vuoksi. Koska aineisto koostuu kahta eri asiantuntijaa käsittelevistä jutuista, voidaan tämän tutkimuksen pohjalta kuitenkin tehdä varovaisia päätelmiä siitä, miten asiantuntijuus henkilöityy koronapandemian kaltaisissa kriiseissä. Tämän tutkimuksen laajemman merkityksen muodostavat havainnot koskien sitä, miten asiantuntijuus henkilöityy mediassa kriisitilanteissa. Tutkielma antaa pohtimisen aiheita siihen, miten asiantuntijuus mediassa tulisi esittää. Aihetta olisi jatkossa mielenkiintoista tutkia siitä näkökulmasta, miten asiantuntijuus mediaesityksissä eroaa kriisiaikoina ja niin sanottuina normaaleina aikoina.

6 LÄHTEET

Aikakausmedia ADS. 2021. "Mediakortti: Apu." Luettu 26.4.2021.

<https://www.mediakortit.fi/mediakortit/apu/3/#kmt-profiles>

Aikakausmedia ADS. 2021. "Mediakortti: Image." Luettu 26.4.2021.

<https://www.mediakortit.fi/mediakortit/image/705/#kmt-profiles>

Alma Media. 2021. "Mediakortti: Iltalehti." Luettu 26.4.2021.

<https://www.almamedia.fi/mainostajat/mediat-ja-palvelut/valtakunnalliset/iltalehti>

De Rycker, Antoon. 2018. "Reconceptualizing crisis: 'doing crisis' as a

(recontextualized) social practice." Teoksessa *Crisis and the Media: Narratives of Crisis Across Cultural Settings and Media Genres*, toimittanut Marianna Patrona, Vol. 76. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins Publishing Company.

Denner, Nora, Thomas Koch ja Stephanie Senger. 2020. "Faces of Companies:

Personalization of Corporate Coverage in Crisis and Non-Crisis Periods." *Journalism* 1–17. doi:[10.1177/1464884920901615](https://doi.org/10.1177/1464884920901615).

Enli, Gunn. 2015. *Mediated Authenticity : How the Media Constructs Reality*. New York: Peter Lang.

Esser, Frank ja Jesper Strömbäck. 2014. *Mediatization of Politics: Understanding the Transformation of Western Democracies*. Lontoo: Palgrave Macmillan.

Forsberg, Tuomas ja Tapio Raunio. 2014. *Politiikan muutos*. Tampere: Vastapaino.

Isotalus, Pekka. 2017. *Mediapoliitikko*. Helsinki: Gaudeamus.

Jacobsson, Diana. 2018. "The image of empty hands: Politics and journalism in

neoliberal times." Teoksessa *Crisis and the Media: Narratives of Crisis Across Cultural Settings and Media Genres*, toimittanut Marianna Patrona, Vol. 76. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins Publishing Company.

Kallinen, Timo ja Taina Kinnunen. Etnografia. Teoksessa Jaana Vuori (toim.) *Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja*. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto.

<https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvali/analyysitavan-valinta-ja-vleiset-analyysitavat/laadullinen-sisallonanalyysi/>

- Karidi, Maria. 2018. "News Media Logic on the Move?" *Journalism Studies*, [s. l.], v. 19, n. 9, p. 1237–1256. doi: [10.1080/1461670X.2016.1266281](https://doi.org/10.1080/1461670X.2016.1266281)
- Luukka, T. 2021. "THL murentaa omaa uskottavuuttaan käyttämällä suosituksiaan hallituksen piikittelyyn." *Helsingin Sanomat*, 19.2.2021.
<https://www.hs.fi/politiikka/art-2000007814866.html>
- Media Audit Finland. 2021. "KMT 2020 lukijamäärät." Luettu 24.4.2021.
https://mediaauditfinland.fi/wp-content/uploads/2021/01/KMT_2020_lukijamaarat-26-01-2021.pdf
- Murto, Eero. 2014. *Virkamiesvaltaa?: Ministerien ja virkamiesten väliset valtasuhteet Suomessa viime vuosikymmenien aikana*. Tampere: Tampere University Press.
- Mäki-Kuutti, Anna-Maria. 2020. "Terveyskuri mediayhteiskunnassa: Populaari terveysviestintä toimijuuden ja hallinnan kenttänä." Akateeminen väitöskirja, Tampereen yliopisto. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-03-1709-6>
- Parviainen, Jaana. 2020. " 'We're Flying the Plane While We're Building It': Epistemic Humility and Non-Knowledge in Political Decision-Making on COVID-19." *Social Epistemology Review and Reply Collective* 9 (7): 6-10. <https://wp.me/P1Bfg0-4Wa>.
- Patrona, Marianna. 2018. *Crisis and the Media: Narratives of Crisis Across Cultural Settings and Media Genres*. Vol. 76. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins Publishing Company.
- Rajkhowa, Arjun. 2020. "COVID-19 Dissensus in Australia: Negotiating Uncertainty in Public Health Communication and Media Commentary on a Pandemic." *Pacific Journalism Review* 26 (1): 253–63. doi: [10.24135/pjr.v26i1.1091](https://doi.org/10.24135/pjr.v26i1.1091)
- Ruostetsaari, Ilkka. 1992. *Vallan ytimessä : tutkimus suomalaisesta valtaeliitistä*. Helsinki: Gaudeamus.
- Sadeoja, T. 2020. "Mika Salminen – mies, jota kukaan ei haluaisi nähdä." *Ilta-Sanomat*, 5.5.2020. <https://www.is.fi/kotimaa/art-2000006497661.html>
- Sanoma Media Finland. 2021. "Mediatiedot: Kuukausiliite." Luettu 26.4.2021.
<https://media.sanoma.fi/suunnittelijan-tyokalut/mediatiedot/kuukausiliite>
- Seppänen, Janne ja Esa Väliaverronen. 2012. *Mediayhteiskunta*. Tampere: Vastapaino.

- Torkkola, Sinikka. 2008. "Sairas juttu – Tutkimus terveystjournalismin teoriasta ja sanomalehden sairaalasta." Akateeminen väitöskirja, Tampereen yliopisto.
<http://urn.fi/urn:isbn:978-951-44-7494-1>
- Tuomi, Jouni ja Anneli Sarajärvi. 2018. *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*.
Uudistettu laitos. Helsinki: Tammi.
- Valtioneuvosto. 2020. "Hallitus on todennut yhteistoiminnassa tasavallan presidentin kanssa Suomen olevan poikkeusoloissa koronavirustilanteen vuoksi." Luettu 26.4.2021. <https://valtioneuvosto.fi/-/10616/hallitus-totesi-suomen-olevan-poikkeusoloissa-koronavirustilanteen-vuoksi>
- Valtioneuvosto. 2020. "Valmiuslain käyttöönottoasetukset eduskunnalle." Luettu 26.4.2021. <https://valtioneuvosto.fi/-/10616/valmiuslain-kayttoonottoasetus-eduskunnalle>
- Wahl-Jorgensen, Karin. 2019. *Emotions, Media and Politics*. Cambridge: Polity.

AINEISTOLUETTELO

Gråsten, H. 2020. ”Palveluksessanne Mika Salminen.” Iltalehti, 19.12.2020.

<https://www.iltalehti.fi/politiikka/a/5511bdee-55d1-4028-9fdd-6e50c9069336>

Onninen, O. 2020. ”It is what it is – THL:n johtajasta Mika Salmisesta tuli Suomen virallinen koronavirusasiantuntija, koska jonkun piti sekin tehtävä hoitaa.” Image, 31.20.2020.

<https://www.apu.fi/artikkelit/thl-n-mika-salminen-oliko-maskisuositukseen-poliittinen-paine>

Pasanen, A. 2021. ”Virusen vuosi.” Helsingin Sanomien Kuukausiliite, 6.3.2021.

<https://www.hs.fi/kuukausiliite/art-2000007835615.html>

Uusivirta, M. 2021. ”THL:n Hanna Nohynek on sairastanut sekä koronan että denguekuumeen: ”Samanlaista oli väsymys, särky ja oudot tuntemukset”.” Apu, 14.1.2021.

<https://www.apu.fi/artikkelit/hanna-nohynek-sars-cov-2-virusta-ei-pystyta-havittamaan-taysin>